

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง “การศึกษาวิจัยองค์ความรู้ในการดูแลรักษาโรคของชาวญ้อ และชาวผู้ไท ตำบลเหล่าโพนค้อ อำเภอโคกศรีสุพรรณ จังหวัดสกลนคร” คณะวิจัยทำการศึกษาในประเด็นต่างๆ ทั้งในด้านประวัติส่วนบุคคลของหมอพื้นบ้าน เหตุสนใจในการมาเป็นหมอพื้นบ้าน กระบวนการเรียนรู้และการถ่ายทอดองค์ความรู้ คุณสมบัติและการปฏิบัติตัวของหมอพื้นบ้าน ชนิดของโรคที่หมอพื้นบ้านเคยมีประสบการณ์ในการดูแลรักษา รูปแบบในการรักษาโรคของหมอพื้นบ้าน บทบาทของหมอพื้นบ้านในอดีตและปัจจุบันเกี่ยวกับกระบวนการดูแลรักษาโรค องค์ความรู้ในการวินิจฉัยและการดูแลรักษาโรคของหมอพื้นบ้านตลอดจนความคาดหวังต่อรูปแบบการดูแลรักษาโรคของหมอพื้นบ้านในอนาคต และประเด็นสุดท้าย ได้แก่ คาถาและยาสมุนไพรที่ใช้ในการดูแลและรักษาโรคของหมอพื้นบ้าน จากกลุ่มหมอพื้นบ้าน 26 คน พบว่า

เหตุสนใจในการมาเป็นหมอพื้นบ้าน กระบวนการเรียนรู้และการถ่ายทอดองค์ความรู้ มีการจัดกลุ่มของเหตุสนใจแบ่งได้เป็น 7 เหตุสนใจ เรียงลำดับเหตุสนใจจากมากไปน้อย ดังนี้ 1. รับการสืบทอดองค์ความรู้จากพ่อ, แม่, ญาติ, พี่น้อง, สามี หรือ ภรรยา 2. รับการสืบทอดผ่านการบวชเรียน 3. รับการสืบทอดด้วยความบังเอิญ (ครูพักลักจำ) 4. รับการสืบทอดด้วยการรับเอาผีหมอ (หมอเหยา) 5. รับการสืบทอดด้วยการเรียนจากโรงเรียนสอนต่างๆ 6. เป็นหมอพื้นบ้านเนื่องจากเสียดายความรู้จากบรรพบุรุษ 7. เป็นหมอพื้นบ้าน เนื่องจากอยู่กับแหล่งของสมุนไพร

คุณสมบัติและการปฏิบัติตัวของหมอพื้นบ้าน แบ่งได้เป็น 7 ข้อ เรียงลำดับคุณสมบัติเหล่านั้นจากมากไปน้อย ดังนี้ 1. ใฝ่เรียนรู้และมีการแลกเปลี่ยนความรู้อยู่ตลอดเวลา 2. มีความเต็มใจรักษา 3. พูดยุติความจริงไม่พูดความเท็จ 4. ห้ามรับประทาน มังสัง 10 อย่าง และปฏิบัติตามข้อห้ามอื่นๆ 5. ยึดจรรยาบรรณของหมอพื้นบ้านเป็นหลักในการปฏิบัติ 6. การบูชาครู หรือการบิณฑบาตอย่างสม่ำเสมอ 7. การวางตัวในสังคมที่ดี

ชนิดของโรคที่หมอพื้นบ้านเคยมีประสบการณ์ในการดูแลรักษา มี 37 อาการ แบ่งออกได้เป็น 2 กลุ่ม คือ 1. กลุ่มที่เป็นการดูแลสุขภาพ 2 อาการ 2. กลุ่มที่เป็นการรักษาอาการป่วย 35 อาการ

รูปแบบในการรักษาโรคของหมอพื้นบ้าน จำแนกออกได้เป็น 4 รูปแบบ ได้แก่ 1. การดูแลและรักษาโรคโดยใช้สมุนไพร 2. การดูแลและรักษาโรคโดยใช้คาถา 3. การดูแลและรักษาโรคโดยใช้สมุนไพรประกอบกับคาถา 4. การดูแลและรักษาโรคโดยใช้คาถาและกรรมวิธีอื่นๆ

บทบาทของหมอพื้นบ้านในอดีตและปัจจุบันเกี่ยวกับกระบวนการดูแลรักษาโรค ค้นพบมีอยู่ 4 ด้าน ได้แก่ 1. เป็นผู้รักษา สืบทอดธรรมเนียมปฏิบัติ และองค์ความรู้ของหมอพื้นบ้านมิให้สูญหาย 2. เป็นที่พึ่งของชุมชนในการดูแลและรักษาโรคเบื้องต้น และเป็นที่พึ่งสุดท้ายที่ชุมชนเชื่อมั่นหรือมีความหวังว่าผู้ป่วยนั้นจะหายจากอาการเจ็บป่วย 3. เป็นผู้ที่มีบทบาทที่สำคัญในการช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาดังกล่าว ในด้านสุขภาพ และช่วยรองรับผู้ป่วยที่ไม่สามารถเข้ารับการ

รักษาพยาบาลในโรงพยาบาลของรัฐหรือเอกชน ซึ่งมีค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูง 4. เป็นผู้ที่มิพบบาทสำคัญในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและพันธุกรรมพืชในท้องถิ่น

องค์ความรู้ในการวินิจฉัยและการดูแลรักษาโรคของหมอพื้นบ้านตลอดจนความคาดหวังต่อรูปแบบการดูแลรักษาโรคของหมอพื้นบ้านในอนาคต แบ่งออกได้ 3 ประเด็น ได้แก่ 1. หมอพื้นบ้านและชุมชนมีความต้องการอยากให้มียุทธศาสตร์ที่มีหมอพื้นบ้านดำเนินการ เพื่อให้คำปรึกษาและดูแลรักษาโรคของคนป่วยในท้องถิ่น 2. หมอพื้นบ้านและชุมชนต้องการอยากให้ มีการจัดทำสวนสมุนไพร และจัดตั้งกลุ่มหมอพื้นบ้าน ศูนย์หรือพิพิธภัณฑ์หมอพื้นบ้านขึ้นในตำบล เพื่อเป็นการเผยแพร่และถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นแก่เยาวชน ในชุมชน พร้อมกับการสร้างเครือข่ายหมอพื้นบ้านที่ยั่งยืนต่อไป 3. หมอพื้นบ้านและชุมชนต้องการอยากให้ มีฐานข้อมูลที่รวบรวมรายชื่อสมุนไพร รายชื่อหมอพื้นบ้าน และภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเป็นแหล่งค้นคว้าของคนในท้องถิ่นและบุคคลทั่วไป ที่สนใจในเรื่องราวขององค์ความรู้ในการดูแลและรักษาโรคของหมอพื้นบ้าน

คาถาและยาสมุนไพรที่ใช้ในการดูแลและรักษาโรคของหมอพื้นบ้าน สามารถจำแนกได้ดังนี้ 1. คาถาของหมอพื้นบ้าน แบ่งออกได้เป็น 2 กลุ่มได้แก่ คาถาที่ใช้ในระหว่างเก็บยาสมุนไพร และคาถาสำหรับเป่ารักษาอาการต่างๆ 2. สมุนไพรที่ใช้ในการดูแล และรักษาโรค แบ่งได้เป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 2.1 กลุ่มของสมุนไพรที่ได้จากพืช มี 114 ชนิด 2.2 กลุ่มของสมุนไพรที่ได้จากสัตว์ มี 3 ชนิด 2.3 กลุ่มของสมุนไพรที่ได้จากแร่ธาตุ มี 10 ชนิด